

Kỹ thuật nhân giống cây vú sữa

Cây vú sữa có tên khoa học là *Chrysophyllum cainito* (tên tiếng Anh: Star apple, tiếng Pháp: Caintier) thuộc họ hồng xiêm (Sapotaceae) đã được trồng ở Nam Mỹ, Mêhico, Florida và nhập nội vào Sri Lanka, Ấn Độ, Philippines, Thái Lan.

Cách nhân giống này phải chọn nhánh có đường kính lớn và cần khoảng 6 tháng nhánh mới cho ra rễ

Ở Việt Nam vú sữa được trồng đầu tiên ở Miền Nam, sau đó lan dần ra Bắc. Tuy nhiên, ở phía Bắc vú sữa không được trồng phổ biến vì:

A. Giới thiệu

Cây vú sữa có tên khoa học là *Chrysophyllum cainito* (tên tiếng Anh: Star apple, tiếng Pháp: Caintier) thuộc họ hồng xiêm (Sapotaceae) đã được trồng ở Nam Mỹ, Mêhico, Florida và nhập nội vào Sri Lanka, Ấn Độ, Philippines, Thái Lan.

Ở Việt Nam vú sữa được trồng đầu tiên ở Miền Nam, sau đó lan dần ra Bắc. Tuy nhiên, ở phía Bắc vú sữa không được trồng phổ biến vì:

- Sản lượng trái thấp,
- Chất lượng trái không được đánh giá cao,
- Cây chậm cho trái, cây cao, khó thu hoạch.

Có nhiều giống vú sữa được người nông dân chọn trồng như vú sữa nâu, vú sữa nâu bách thảo, vú sữa bánh xe, vú sữa dây,... nhưng được ưa chuộng nhất là giống vú sữa Lò rèn Vĩnh Kim. Giống vú sữa này khi trái chín có hình cầu, phía đuôi trái màu trắng má hồng, thịt trái có màu trắng sữa, vị ngon ngọt.

B. Kỹ thuật nhân giống

I. Nhân giống hữu tính:

Trước đây, người ta nhân giống bằng hạt. Thông thường sau khi gieo hạt 3 - 4 tuần thì cây mọc, người trồng bứng đem đến nơi đã đào lỗ, bón lót phân sẵn và trồng vào đó. Phương pháp này hiện nay không còn phổ biến vì cây trồng bằng hạt thường bị biến dị nên không giữ được đặc tính ban đầu của cây mẹ: dạng trái, màu sắc trái..., sau khi trồng phải đến 7 - 9 năm mới cho trái.

Hiện nay việc gieo ươm hạt vú sữa chủ yếu để sản xuất cây gốc ghép.

II. Nhân giống vô tính bằng cách chiết nhánh

Cách nhân giống này phải chọn nhánh có đường kính lớn và cần khoảng 6 tháng nhánh mới cho ra rễ, vì thế tỷ lệ nhân giống không cao và tỷ lệ thành công thấp.

Cây trồng bằng nhánh chiết, rễ không ăn sâu nên cây dễ bị giông gió làm đổ ngã, lật gốc.

Tuy nhiên, cây trồng bằng nhánh chiết có những ưu điểm:

- Mau cho trái: thông thường sau 3 năm trồng cây chiết đã cho trái nếu được chăm sóc, bón phân, tưới nước đầy đủ.
- Chất lượng trái, hình dạng trái giữ được đặc tính của cây mẹ.

III. Nhân giống vú sữa bằng phương pháp ghép cải tiến:

Theo phương pháp ghép thông thường, mỗi ghép phải cách mặt bầu đất từ 20cm trở lên, nhưng do cây vú sữa là loại cây đa niên (có thể sống và cho trái đến 70-80 năm) nên cần phải có bộ rễ phát triển và ăn sâu trong đất, cây trồng bằng hạt có được lợi điểm này nhưng cây chậm cho trái và chất lượng trái không tốt; trồng

bằng cây chiết thì cây nhanh cho trái, chất lượng và mẫu mã trái tốt nhưng bộ rễ bàng, rất dễ bị đổ ngã khi gặp giông to, gió lớn.

Với cách ghép cải tiến, do nơi tiếp giáp giữa cành và gốc ghép cách mặt bầu 6-10cm nên sau khi trồng một thời gian, nơi vết ghép sẽ phát triển một tầng rễ mới giúp cây hấp thu dinh dưỡng nhiều hơn, chống chịu với ngoại cảnh tốt hơn và giảm được hiện tượng bật gốc, đổ ngã. Cây cho trái sau 4 năm trồng nếu được chăm sóc, bón phân đầy đủ, trái có hình dạng, mẫu mã, chất lượng hoàn toàn giống với cây mẹ.

1. Chuẩn bị gốc ghép và cành ghép:

a. Chuẩn bị gốc ghép:

Chọn và ương hạt gốc ghép: Hạt gốc ghép nên chọn từ cây vú sữa Lò Rèn, thu hạt khi trái đã chín đầy đủ trên những cây tốt, không thu hạt vào cuối vụ vì hạt sẽ nảy mầm rất kém, cây con chậm phát triển. Chọn những hạt mẩy, rửa sạch, gieo hạt vào khay hoặc gieo lên liếp đã chuẩn bị trước. Khi gieo đặt phần tẻ màu trắng của hạt xuống phía dưới, gieo hạt theo hàng ở độ sâu 1 – 1,5 cm, chọn nơi có bóng râm hoặc giăng lưới để giảm bớt ánh nắng, duy trì độ ẩm thường xuyên để hạt nảy mầm.

Khi cây có 4 - 5 lá thật thì cấy sang bầu ươm có kích thước 10 x 15cm nếu ghép bằng cách treo bầu; ghép áp cành thì bầu ươm có kích thước 15 x 32cm.

Cũng có thể gieo hạt đến khi nảy mầm thì cấy hạt vào bầu ươm để hạn chế cây con bị đứt, cong rễ (nhưng phải cẩn thận khi tưới để cây con mọc thẳng đứng).

Giữ cây con ở nơi có bóng râm, dùng bình xịt phun sương giữ ẩm cho cây giúp cây không bị héo. Hai tuần sau khi cấy cây con vào bầu thì pha 60 – 80g urê/10 lít nước tưới cho cây, đến khi cây cao 20 – 25 cm thì bón NPK 16 – 16 – 8 liều lượng từ 0,5 – 2 g/cây, bón 15 ngày / lần, lượng phân tăng dần theo sự phát triển của cây. Tưới nước đầy đủ, phòng trừ sâu bệnh cho cây con, chủ yếu là phòng bệnh héo, chết cây con bằng các loại thuốc gốc đồng như Copper B, Copper Zinc hoặc Ridomil, liều lượng theo hướng dẫn ghi trên bao bì.

Trước khi ghép 15 ngày ngưng bón phân.

b. Chuẩn bị cành ghép:

Chọn cây làm cây mẹ phải chọn cây phát triển tốt, không sâu bệnh, cây từ 5 – 10 tuổi. Chọn cành ghép đã ra từ năm trước, cành ở bìa tán lá và có 2 – 3 nhánh nhỏ. Không chọn cành ghép nằm trong tán lá, cành vượt.

Nếu cây đầu dòng được chọn lấy cành vào thời điểm cây ra hoa thì cần sử dụng phân urê phun lên toàn bộ cây với mục đích làm cho cây rụng bông để không làm cho cành ghép mất sức vì phải nuôi bông.

Trước khi ghép cũng phải bón phân, tưới nước, chăm sóc cho cây đầu dòng. Yêu cầu lúc lấy cành ghép thì cây phải tróc vỏ tốt, lá xanh, cành ghép có đường kính tương đương với gốc ghép.

2. Cách ghép

Có nhiều cách ghép như ghép treo bầu, ghép áp cành,...

*** Ghép treo bầu**

- Kỹ thuật ghép:

+ Gốc ghép: Sử dụng gốc ghép có đường kính từ 0,8 – 1 cm (tương đương 16 – 18 tháng tuổi). Dùng dao bén vạt gốc ghép theo hình vạt nêm dài 1,5 – 2 cm, cách mặt bầu ươm 0,6 – 10 cm .

+ Cành ghép: vị trí ghép cách chồi ngọn 30 - 40 cm trở lên, dùng dao bén cắt xéo góc 30 độ vào đến giữa tâm cành rồi kéo dài về phía ngọn cành khoảng 2,5 - 3 cm.

+ Ghép: đặt vạt nêm của gốc ghép vào nơi vạt xéo trên cành ghép, phải đặt sao cho mặt cắt của gốc và cành ghép trùng khít lên nhau, quấn mỗi ghép bằng dây PE, sau đó cột chặt vào cành lớn hơn trên cây tránh gió lay.

+ Cắt dây ghép: nơi ghép sẽ được kết dính sau khi ghép khoảng 3 tuần, 1,5 – 2 tháng sau ghép có thể cắt dây những cây ghép thành công, 1 tháng sau đó thay bầu ươm lớn hơn, tưới nước đầy đủ, để cây nơi râm mát và chăm sóc đến khi đưa đi trồng.

* Ghép áp cành:

+ Gốc ghép: chọn gốc ghép có đường kính từ 1 – 1,5cm (18 – 20 tháng tuổi) dùng dao bén có mũi nhọn mở hình chữ U trên gốc ghép có chiều dài từ 2 – 3 cm, cách mặt bầu 0,6 – 10 cm, tách vỏ chữ U này (chỉ mở lớp vỏ, không cắt vào phần gỗ cây).

+ Cành ghép: Cành được cắt từ cây mẹ có độ dài từ 10-20cm (có thể có 1 nhánh nhỏ hoặc 1 mắt lá), phía dưới chân cành ghép dùng dao bén vạt hình vạt nêm tương ứng với chiều dài của chữ U trên gốc ghép.

+ Ghép: lồng vạt nêm của cành ghép vào chữ U của gốc ghép sao cho cành và gốc ghép trùng khít lên nhau, dùng dây PE quấn kín.

Có thể đưa cây ghép áp cành vào lồng kín (mùng) hoặc dùng bao PE loại trong trùm kín rồi cột chặt vào bầu ươm để giữ ẩm khoảng 30 ngày, giai đoạn này không cần tưới nước. Sau 30 – 35 ngày đưa cây ra khỏi mùng hoặc tháo bao PE trùm lên cây, giữ dây quấn mỗi ghép đến khi chồi cao 20 – 30 cm.

Khi đợt chồi đầu tiên già thì tưới nhẹ phân urê, phân NPK (như chăm sóc cây gốc ghép), phòng trừ sâu bệnh cho cây đến khi đem trồng, chủ yếu là phòng bệnh héo, chết cây con bằng các loại thuốc gốc đồng như Copper B, Copper Zinc hoặc Ridomil, liều lượng theo hướng dẫn ghi trên bao bì..